

Otsijana teekonnal

Kristiina Ehin „Paleontoloogi päevaraamat“
Petrona Print, 2013

sari „Aja lugu“

Kui ma Eesti Vabariigi 96. aastapäeva kontserdil televisiooni vahendusel Kristiina Ehinit esinemas näen, mõjub ta mulle kui ebamaine haldjas. Üdini naiselik kalavõrkudest kleidis kaunis merineitsi, kellel on sulgpehme hääl, ei saa olla pärit Raplast, pisikesest linnast Maarjamaa südames. Ometi on see nii.

Kristiina emapoolne vanaisa põlvnes Läänemaalt. Kui küüditamisnimekirju hakati tindiga kirjutama ning nimesid enam kustutada ei saanud, otsustas pere 50-ndatel kolida Raplasse. Naise isa, pealinnainimene, tuli alevisse elama kaasa pärast. Nii ongi Kristiina juured mööda Eestit laiali, kuid talle on oluline teada, mis oli enne kohas, kus nüüd seisab tema lapsepõlvekodu: *Jälle ärkab minus see rahuldamatu ajalookirg ja ma püüan juba sajandat korda ära aimata, kuidas siin kõik on olnud.* Sedasama kirge aitab leevendada paleontoloogiahuvi, mis algab juba väikse plikatirtsuna. Tüdruk leiab porgandipeenrast kodusea hamba, millest saab tema jaoks karvase ninasarviku lõualuu, ja teeb sissekande oma päevaraamatusse, kus on ees juba mitmed teaduslikud ülestähendused.

Kooliaeg on teose kõige rusuvam osa. Kristiinal, kes on senini mänginud peamiselt sugulastega, roninud poisilikult puude otsas ja tegelenud kaevamistega, on raske massi sulanduda. Teda häirib, et jälgitakse standardeid, kõrvutatakse, ning kõik peavad olema ühtemoodi. Nähes kõrvalt koolivägivalda, kardab ta olla järgmine ohver. Vahetunnid mööduvad kaardiruumis üksi konutades, sest seal on turvaline. Tüdruk tunneb end kui kahe tule vahel: ühel pool kool, kus ülistatakse nõukogulikku korda, teisel pool kodu, kus vanaisa näitab venelastesse suhtumist sõnapaariga *kuradi raisad* ega suudeta uskuda, et lapsed laulavad vabatahtlikult juhikultuslikke laule. Kooli ja kodu vahel on *kahekilomeetrine jääsein*, mille väike tüdruk peab oma unenäos ära sööma. Raamatus ei liiguta ajajoonel vaid ühesuunaliselt. On küll üks liin, mis algab 70-ndate teisest poolest ja suundub olevikku, kuid sellesse põimitakse hetki ka lähemast minevikust. Kristiina poeg meenutab talle tihti ennast lapsena ning nii saab raamatus siduda olnut olevaga. Ometi ei tekita ajas edasi-tagasi liikumine segadust ega jää häirima.

Proloog, kuus osa, epiloog. Vihteid andvate nimetustega osad jagunevad omakorda tekstiplokkideks, mille pealkirjadeks on tavaliselt esmapilgul mittemidagiütlevad sõnad, sageli kohad või nimed, näiteks „Marje“, „Käsi“, „Koridor“, „Pool suppi“, „Ahju ees“. Lugema hakates selgub tasapisi nende märksõnade tähendus. Sama lugu on piltidega: raamatut sirvides ei pruugi lugeja aimatagi lisatud fotode olulisust ja sümboolsust Ehini jaoks. Näiteks peatüki „Emaga“ kõrval on foto Kristiina vanematest võrkkiiiges. Naine kirjutab, kuidas veel hilises eas otsustasid tema ema ja isa, et tahavad koos vanaks saada. Jäädvustus on tehtud natuke hiljem, kui Ly sellest tütrele rääkis. Pildil on abielupaar täiesti muretu ja lõdvestunud. Peatükkide käigus või lõpus muutuvad pealkiri, tekst ja pilt sidusalt ühtseks.

„Paleontoloogi päevaraamatu“ kulgemist võib võrrelda Kristiina lapsepõlve lemmikraamatu

„Odüsseia“ kangelas teekonnaga. Lugeja kogeb naise elu tõuse ja mõõnu ning näeb, kuidas ta erinevaid situatsioone lahendab, olgu selleks siis ruumi peitumine või enda kaitseks välja astumine külaraamatukogus. Antiikaja teos ilmub tema ellu isegi unenäos, kus Kristiina ja Silveri kodu katusest kasvab läbi puu, täpselt nagu Penelope majas. Ehin võrdlebki end Penelopega, kes ootab ustavalt oma meest Odysseust. Nii nagu Ithaka valitsejanna, paneb ka Kristiina mehi proovile. Üks kosilane jätab endast maha lapse ning elu esitab naisele uue väljakutse: kuidas tulla toime üksikemana. Õnneks jõuab Kristiina ära oodata kallima, kellele igavesti truuks jääda. Unenägu, kus vaid „õige“ teab, et too puu, mis on ühtlasi nende abieluvoodi sambaks, kasvatati kreegikivist, annab sellele kinnitust.

Autori varasema loominguga kursis olijal tekib nii mõnigi äratuntav koht: kas sellest hetkest oma elus sai Ehin inspiratsiooni meeste aprikoose kolleksioneeriva naise looks „Viimases monogaamlases“? Ja tema sarnaneb väga süngsinise habemega mehega, kes figureerib jutus „Abielu iseendaga“... Paratamatult tärkab soov haarata luulekogu „Emapuhkus“ järele, kui autor selle kaanepildist jutustab. Kindlasti leiaks sealt veel seoseid.

Romaani on põimitud mitmeid Kristiina ja tema vanemate luuletusi, mis toetavad mälestusi ja mõtteid, millest Ehin kirjutab, kuid ka teiste loojate, näiteks Artur Alliksaare ridu. Oma raamatuga laseb ta lugejal heita pilgu kardina taha – luuletaja ellu ning hinge, kust kõik need luule- ja proosaread tulevadki.

Kirjanik märkab inimesi enda ümber, näeb nende käitumises ja olekus detaile, mida igaüks tähele ei pane, ning oskab neid põnevalt sõnastada: *Tema naer oli nagu mõõgatera, mille ta mõnikord paljastas, ja olukord peegeldus sellelt vastu halastamatu selgusega.* Ehini lugudes on palju tabavaid võrdlusi. *Selle asemel oleksin pidanud kohe mõistma: vägivaldale tuleb silma vaadata, seda tuleb kohelda nagu läbiussitanud kartulit ja lasta sel sõrmede vahelt kukkuda solgiämbrisse, kus on tema õige koht.* Võrdlusi on ka lemmikvaldkonnast – paleontoloogiast: *Selles inimketis on juubeldust: me ei sure siia nagu viimased mammutipered, me pääseme välja!* Mõnikord sõnastab Kristiina oma tähelepanekud väga naljakalt, näiteks märganud inglise keele õpetaja Simoni karvaseid jalgu, kirjutab ta: *Võib arvata, et inglastel on eestlastega võrreldes rohkem neandertallaste verd.* Lisaks kumab teosest, nagu üldse Ehini loomingust, armastust, õrnust ja hoolivust.

„Paleontoloogi päevaraamat“ moodustab kooskõlalise terviku. Teoses ei ole midagi juhuslikku, kõik on tasakaalus. See on kui sümfooniaorkester, mis koosneb erinevatest pillidest, igaühel oma osa, ning dirigendiks on Kristiina Ehin. Tema teab täpselt, mida kuhu panna, ja nii saabki tulemuseks täiuslik harmoonia, kus kõike on parasjagu. Jääb üle vaid nautida.

See on ühe poisiliku tüdruku tõeliseks naiseks muutumise lugu. Temas on säilinud ürgnaine, samas ei puudu feminist. Ta hindab momente, mil leitakse aega üksteise jaoks, suudetakse keskenduda ja luua midagi üheskoos. Niisamuti on olulised isiklikud hetked, sisemine rahu. Iga peatükiga tõi Kristiina enda ja oma perekonna olemuse mulle lähemale. Tunnen, nagu teaksin nüüd Ehinit isiklikult. Inimene saabki lähedaseks ju siis, kui oled temaga suuremaid ja väiksemaid sündmusi läbi elanud. Ja seda ma tõesti olen, tänu tema elupiltidele.

Kirsika Meresmaa

Rapla Ühisgümnaasium
10H
Juhendaja: Ülle Mäekivi